

**Міністерство внутрішніх справ України
Одеський державний університет внутрішніх справ**

**Роль та місце правоохоронних органів
у розбудові демократичної правової держави**

**Матеріали
XII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції**

26 березня 2020 року

УДК 351.74
Р68

Статті друкуються в авторському варіанті.
Оргкомітет дозволив собі лише скорочення
статей, які суттєво перевищували пропоновані обсяги

Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демокра-
Р68 тичної правової держави: матеріали XII міжнар. наук.-практ.
інтернет-конф., м. Одеса, 26 березня 2020 р. Одеса: ОДУВС,
2020. 268 с.
УДК 351.74

*Поляков Є. В.,
к.ю.н., доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності ОДУВС
Федоряєва К. О.,
слухач магістратури факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування ОДУВС*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ОТРИМАНОЇ ВНАСЛІДОК КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Одним із напрямів проведення негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД) є використання оперативно-розшукового інституту як конфіденційне співробітництво.

Питання, які пов'язані із дослідженням окремих проблем використання конфіденційного співробітництва під час досудового розслідування, були предметом вивчення таких вчених, як С.Р. Тагієв, Ю.І. Гекова, М.В. Багрій, В.В. Луцик, В.Ф. Робозеров, М.І. Костін, Г.О. Душейко, П.В. Горбенко, Е.Ю. Павлов, В.О. Коновалова та ін.

Для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності оперативні підрозділи Національної поліції мають право мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників [1]. Щоб співробітництво відбулось, обов'язковим є добровільна згода оперативного підрозділу, який буде здійснювати оперативно-розшукову діяльність та громадян, які беруть на себе виконання обов'язків гласних і негласних штатних працівників.

Виконувати конкретні завдання оперативно-розшукової діяльності будуть оперативні працівники, які наділені правом здійснення оперативно-розшукових заходів. Крім оперативних працівників, які можуть вико-

нувати свої обов'язки гласно і негласно, до виконання оперативно-розшукової діяльності можуть залучатися й конфіденти, тобто громадяни, які співпрацюють з оперативними підрозділами на конфіденційній основі.

Конфіденційне співробітництво використовується по-перше, для вирішення визначених законодавством завдань, по-друге, для виконання обов'язків, покладених на органи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність.

Порушуючи це питання, перш за все, потрібно зазначити, що зміст та загальні засади конфіденційного співробітництва визначаються положеннями ст. 275 КПК України [2]. Сама стаття складається із двох частин, а її основний зміст зводиться до такого положення: «під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених цим Кодексом».

Однією з проблем використання результатів конфіденційного співробітництва під час кримінального провадження є допустимість доказової бази, тобто важливим є те, щоб фактичні дані про протиправну поведінку особи були отримані не лише з додержанням процесуальної форми, а і з дотриманням режиму законності.

Окрім цього, залучення особи до конфіденційного співробітництва повинне відбуватися на засадах добровільності. Доволі слушною є думка С.Р. Тагієва та Ю.І. Гекової, які зазначають, що згідно з положеннями п. 1, п. 6, п. 13 ч. 1 ст. 8 та ч. 2 ст. 11 Закону України «Про ОРД», на оперативних працівників покладається обов'язок дотримуватися умови добровільності у разі використання допомоги громадян [3, с. 361]. Окрім цього, на добровільність як засаду співробітництва із правоохоронними органами скерована і норма ч. 1 ст. 19 Конституції України, яка вказує, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством [4]. Тобто співпраця з правоохоронними органами є правом особи, а не її обов'язком. Іншими словами, для залучення особи до конфіденційного співробітництва для цілей досудового розслідування необхідна її згода. Згода громадян на встановлення співробітництва з оперативними підрозділами Національної поліції оформляється у письмовій формі й може носити постійний або тимчасовий характер.

Отже, можна сказати, що конфіденційне співробітництво – це таємні, негласні відносини, що встановлюються детективами Національного антикорупційного бюро України, оперативними підрозділами поліції, СБУ України та іншими уповноваженими органами з громадянином України, іноземцем або особою без громадянства для отримання на засадах добровільності та конспіративності доказової, розвідувальної, контррозвідувальної, орієнтовної та іншої інформації, що може бути використана для вирішення завдань кримінального провадження [5, с. 171].

На законодавчому рівні можна виділити дві форми взаємодії з конфідентами в рамках кримінального провадження:

1) Використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва під час проведення НСРД;

2) Залучення конфідентів до проведення НСРД.

Крім того, особи, які залучаються до такої співпраці мають певні права та обов'язки. Наприклад, М.В. Багрій та В.В. Луцик виділяють такі права: одержувати від працівників правоохоронних органів роз'яснення про свої завдання, права та обов'язки, знати правові наслідки своїх дій під час виконання завдань, знати обставини, що виключають злочинний характер діяння; відмовитися від виконання завдань, які, на їх думку, суперечать закону або можуть нести загрозу для їх здоров'я чи життя; одержувати у встановленому порядку кошти на відшкодування матеріальних витрат, понесених ними під час виконання завдань. Серед основних обов'язків конфідентів вказані науковці виділяють такі: виконувати завдання правоохоронного органу щодо сприяння протидії злочинам; дотримуватися умов контракту або співпраці у разі безконтрактної форми; не розголошувати інформацію, що стала їм відома у процесі співпраці [9, с. 119-120].

Проте, звернемо увагу на практику Європейського суду, яка зазначає, що інформатор (в нашому випадку конфідент) виступає як особа, яка за власною ініціативою надає секретну інформацію, або як особа, яка виконує доручення як агент. У даному випадку важливе значення мають отримані докази при розгляді справи в суді.

Проте, на сьогодні немає єдиної думки, щодо напрямів використання відомостей, отриманих в рамках конфіденційного співробітництва. Наприклад, В.Ф. Робозеров вважає, що відомості, одержані з оперативного джерела й представлені слідчому можуть бути використані в таких цілях:

- 1) визначення конкретного напрямку розслідування кримінального провадження;
- 2) установлення шляхів та визначення конкретних способів збирання та одержання доказів у справі;
- 3) висунення слідчих версій у справі, а також складення плану розслідування;
- 4) визначення більш доцільної тактики розслідування справи на конкретному його етапі;
- 5) розробки найбільш оптимальних тактичних прийомів провадження окремих слідчих дій [6, с. 108].

М.І. Костін використання результатів оперативно-розшукової діяльності отриманих під час конфіденційного співробітництва визначає за такими напрямками:

- для безпосереднього використання їх у доказуванні;
- для створення процесуальних умов доказування (як приводи й підстави для порушення кримінальної справи, як підстави для проведення окремих слідчих дій);
- для опосередкованого використання, тобто з метою забезпечення процесу доказування [7, с. 69].

Г.О. Душейко, спираючись на узагальнення наукових досліджень, дійшов висновків, що основними напрямками реалізації оперативно-розшукової інформації, отриманої під час конфіденційного співробітництва, виступає її використання:

- для вирішення питання про порушення кримінального провадження за оперативними матеріалами;
- при прийнятті деяких процесуальних рішень, які не підлягають обґрунтуванню доказами (про затримання підозрюваних, проведення обшуку, обрання запобіжного заходу);
- для вибору конкретних тактичних прийомів здійснення слідчих дій (тактика затримання на місці злочину, огляд, обшук, допит підозрюваних і свідків);
- як джерела доказів (за наявності відповідних умов предмети й документи, отримані негласним шляхом, згодом набувають доказового значення) [8, с. 115].

Отже, якщо узагальнити наукові дослідження щодо реалізації результатів оперативно-розшукової діяльності, у тому числі, здобутих під час конфіденційного співробітництва, можна виділити такі напрями їх використання.

1. Вирішення питання про порушення кримінального провадження. Стадія порушення кримінального провадження є специфічною стадією кримінального процесу, сутність якої полягає в діяльності з прийняття, реєстрації, розгляду, перевірки заяв і повідомлень про злочин, прийняття рішень про відкриття кримінального провадження. Ця стадія займає особливе положення в рамках кримінального судочинства, оскільки вона передуює досудовому слідству й фактично визначає чи буде воно здійснюватися, чи ні [10, с. 75].

2. Використання відомостей ОРД, здобутих під час конфіденційного співробітництва при побудові та перевірці версій. Розкриття й розслідування переважної більшості тяжких злочинів має свою специфіку, обумовлену ситуацією, що складається під час розслідування та характеризується крайньою невизначеністю [11, с. 72; 12, с. 52].

3. Використання результатів ОРД, здобутих під час конфіденційного співробітництва, при організації та проведенні слідчих дій. Правомірність використання результатів ОРД для організації та проведення слідчих дій ґрунтується на положеннях ст. 10 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1].

Отже, можна дійти висновку, що використання результатів оперативно-розшукової діяльності, здобутих під час конфіденційного співробітництва в діяльності Національної поліції не обмежуються тими напрямками, які зазначені вище. Найважливіше функціональне призначення результатів оперативно-розшукової діяльності є їх використання як доказів у кримінальному судочинстві. А сам процес залучення конфідентів до співпраці доволі тяжкий і має багато спірних питань, які на законодавчому рівні не повною мірою розкриті.

Література

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. Ст. 303: [Електронний ресурс] Режим доступу : [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12)
2. Кримінальний процесуальний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88) : [Електронний ресурс] Режим доступу : [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17)
3. Тагієв С.Р., Гекова Ю.І. Особливості використання інформації, отриманої внаслідок конфіденційного співробітництва, під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 листопада 2016 р.). Харків, 2016. С. 360-363.
4. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141) : [Електронний ресурс] - Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Горбенко П.В. Напрями використання відомостей, отриманих під час конфіденційного співробітництва. Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. 2016. №4 (76). С. 170-177.
6. Робозеров В. Ф. Оперативно-розыскная информация в системе судебного доказывания / В. Ф. Робозеров // Правоведение. 1978. № 6. С. 108.
7. Костін М. І. Роль оперативно-розшукової діяльності в доказуванні / М. І. Костін // Часопис Київського університету права. 2003. № 4. С. 69.
8. Душейко Г. О. Організаційно-тактичні основи реалізації оперативно-розшукової інформації в стадії порушення кримінальної справи : автореф. дис. ... канд. юр. наук / Г. О. Душейко . Х., 2001. 205 с.
9. Багрій М.В., Луцик В.В. Процесуальні аспекти негласного отримання інформації: вітчизняний та зарубіжний досвід: монографія. Харків: Право, 2017. 376 с.
10. Павлов Е. Ю. Проблемы доказывания в стадии возбуждения уголовного дела / Е. Ю. Павлов // Вестник криминалистики. Отв. ред. А.Г. Филиппов. Вып. 1(9) М.: Спарк, 2004. С. 75.

11. Коновалова В. О. Убивство: мистецтво розслідування: монографія /В. О. Коновалова. Х.: Факт, 2001. С.72.
12. Албул С. В. Роль оперуповноваженого карного розшуку в досудовому розслідуванні: навчальний посібник /С.В. Албул, Р.В. Мукоїда, Д.О. Ноздрін; За заг. ред. С.В. Албула. Одеса: ОДУВС, 2017. 130 с.

Максимов С. М. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ КРИМІНАЛЬНОГО АНАЛІЗУ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НПУ	181
Матієнко Т. В. КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПРАВООХОРОНЦІВ ЯК ЧИННИК ЇХ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	183
Мудрецька Г. В. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СЛІДЧИМ СВОЇХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ НА ДОСУДОВОМУ СЛІДСТВІ.....	185
Поляков Є. В., Федоряєва К. О. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ОТРИМАНОЇ ВНАСЛІДОК КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	186
Проценко О. О. ВЕРИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЇ З ДЖЕРЕЛ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	189
Романюк М. М. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	190
Русавський В. О. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНО- ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМ.....	192
Сільницький І. В. ПОВНОВАЖЕННЯ СТОРОНИ ЗАХИСТУ ЩОДО ЗБИРАННЯ ТА ПОДАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	193
Славінська І. В. ПЕРЕВІРКА ВІДОМОСТЕЙ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ В УМОВАХ ЧИННОГО КПК УКРАЇНИ.....	194
Стерненко Я. М. ХАРАКТЕРОЛОГІЧНІ ОЗНАКИ ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ УГРУПОВАНЬ, ЩО ВЧИНЮЮТЬ ЗЛОЧИНИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ТОРГІВЛЕЮ ЛЮДЬМИ З МЕТОЮ СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ.....	196
Тарасенко В. Є. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ СТРОКІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, В ЯКИХ ПРО ПІДОЗРУ НЕ ПОВІДОМЛЕНО.....	198
Теслюк І. О. ФУНКЦІЇ МЕТОДУ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО МОНІТОРИНГУ	199
Тимощук О. В. ВСТАНОВЛЕННЯ ОБ'ЄКТИВНОЇ ІСТИНИ В ПРОЦЕСІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	201
Форнальчук І. Л. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ ОПЕРАТИВНИМИ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ.....	202
Щирська В. С., Бондаренка О. І. ЕЛЕКТРОННЕ ДЕКЛАРУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	204
Щурат Т. Г. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДОДЕРЖАННЯ ЗАКОННОСТІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	206

СЕКЦІЯ 6. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ

Албул С. В. КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОМУ ВПЛИВУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ.....	208
Андрієшин В. В. ЩОДО ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ ФУНКЦІЙ ТА ПОВНОВАЖЕНЬ СЛУЖБОВОЇ ОСОБИ, ЯК СПЕЦІАЛЬНОГО СУБ'ЄКТА ЗЛОЧИНУ.....	211
Байдан О. В. ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЗНАНЬ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	213